PFAS EN GEZONDHEID – NOODZAAK TOT DAADKRACHTIG BELEID

Position paper

Rondetafelgesprek PFAS, 10 april 2025
Vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat, Tweede Kamer der Staten-Generaal

PFAS: PROBLEEM VAN ONS ALLEMAAL

Tegengif maakt zich grote zorgen over de blootstelling van Nederlandse burgers aan PFAS. En daar is alle reden toe.
PFAS, een afkorting voor poly- en perfluoralkylstoffen, zijn chemische stoffen die door de mens zijn gemaakt en van nature niet in het milieu voorkomen. Hun water-, vet- en vuilafstotende eigenschappen maken deze stoffen aantrekkelijk voor industrie en consument, maar ze hebben ook een groot nadeel: ze breken nauwelijks af. Hierdoor stapelen ze zich op in ons milieu en ons lichaam. En dat is een probleem, want daar richten ze schade aan.

VERBODEN PFAS IN BLOED VAN NEDERLANDSE BURGERS

Op uitnodiging van stichting Tegengif heeft uit elke provincie een burger zijn of haar bloed laten testen op de aanwezigheid van PFAS. Het is de eerste keer dat mensen uit alle delen van Nederland aan zo'n onderzoek deelnemen.
De resultaten van ons kleinschalige, signalerende onderzoek zijn afgelopen januari gepresenteerd.[1] Alle deelnemers hebben de inmiddels verboden PFAS-soorten PFOS en PFOA in het bloed. Dit laat zien dat de PFAS-vervuiling niet alleen een lokaal probleem is rond fabrieken zoals Chemours (Dordrecht), maar een nationaal gezondheidsvraagstuk dat elke Nederlander raakt.
Een van de deelnemers aan ons bloedonderzoek is Joop Keesmaat uit Sliedrecht. Joops vrouw is overleden aan kanker en ook bij hemzelf is de ziekte inmiddels vastgesteld. "Kijk, het is zeker dat PFAS slecht is voor je gezondheid", aldus Joop. "Ik zeg altijd maar heel chargerend: van PFAS krijg je kanker en van kanker ga je dood. Ik ben nog zonder PFAS in mijn bloed geboren, maar de generatie van nu wordt met PFAS in zijn bloed geboren."[2]

PFAS: SCHADELIJKE GEZONDHEIDSEFFECTEN

Gezaghebbende instituten waarschuwen voor de gezondheidsrisico's van PFAS-blootstelling. PFOA, jarenlang door Chemours gebruikt bij de productie van Teflon en in het milieu geloosd, is door het Internationaal Agentschap voor Kankeronderzoek (IARC) in 2023 als bewezen kankerverwekkend geclassificeerd.[3] In navolging van IARC stelt ook KWF Kankerbestrijding dat bepaalde PFAS kankerverwekkend zijn.[4]
De Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) oordeelt dat vier veelvoorkomende PFAS-soorten nadelige effecten hebben op het immuunsysteem en bij kinderen tot een verminderde antilichaamrespons op vaccinaties leiden. Daarom heeft EFSA de gezondheidskundige grenswaarde voor deze vier PFAS in 2020 naar beneden bijgesteld.[5] Uit recent bloedonderzoek door het Vlaamse ministerie van Volksgezondheid onder ruim 8500 inwoners van Zwijndrecht

– bij chemieconcern 3M – blijkt dat vrijwel alle deelnemers PFAS in hun bloed hebben. Bijna de helft van de volwassen deelnemers en één op de vijf kinderen zit boven de EFSA-waarde.[6] Blootstelling aan PFAS wordt ook in verband gebracht met nadelige effecten op de ontwikkeling van de hersenen en het zenuwstelsel, en met een lager geboortegewicht. De Internationale Federatie van Gynaecologie en Verloskunde (FIGO) stelt dat PFAS een risico vormen voor kinderen en zwangere vrouwen, en roept op tot het uitfaseren van PFAS.[7]

PFAS: ZORGKOSTEN

De economische impact voor de zorg is aanzienlijk. Volgens berekeningen van de Nordic Council of Ministers bedragen de geschatte kosten voor de gezondheidszorg door PFAS-blootstelling in Europa jaarlijks tussen de 52 en 84 miljard euro.[8] Dit benadrukt de financiële last die samenhangt met het uitblijven van daadkrachtig beleid.

FLUORPOLYMEREN: GEEN STOFFEN VAN 'LOW CONCERN'

Een belangrijk punt in de PFAS-beleidsdiscussie is de regulering van fluorpolymeren. Een bekend voorbeeld is Teflon. De chemische industrie gebruikt vaak als argument dat fluorpolymeren "polymers of low concern" zijn volgens de criteria van de Organisatie voor Economische Samenwerking (OESO) en daarom van het Europese PFAS-restrictievoorstel uitgezonderd moeten worden.[9] Recent heeft OESO expliciet laten weten dat dergelijke criteria nooit zijn vastgesteld.[10] Tegengif maakt zich ernstig zorgen over de schadelijke effecten van fluorpolymeren op mens en milieu. Net als alle PFAS zijn fluorpolymeren extreem persistent; hun productie, gebruik en afvalverwerking gaan gepaard met emissies van giftige PFAS.[11, 12] Het is essentieel dat fluorpolymeren hetzelfde behandeld worden als andere PFAS en onder het Europese restrictievoorstel blijven vallen.

PFAS: BELEIDSAANBEVELINGEN

Het bloedonderzoek van Tegengif illustreert het PFAS-probleem: PFAS zijn wijdverspreid en nauwelijks afbreekbaar. Gezien de aanhoudende blootstelling en de bewezen gezondheidsrisico's is het noodzakelijk dat Nederland een daadkrachtig PFAS-beleid voert. Stichting Tegengif roept op tot de volgende maatregelen:

1. Verbod op lozing van PFAS, inclusief fluorpolymeren, om schadelijke gezondheidseffecten te voorkomen.
2. Steun aan het Europese PFAS-restrictievoorstel, waarbij Nederland een voortrekkersrol neemt in het beschermen van de volksgezondheid.
3. Snelle invoering van humane biomonitoring, waarbij de Nederlandse overheid regelmatig monitort aan welke schadelijke chemicaliën burgers blootstaan zodat ze adequate maatregelen kan nemen. Dit is conform het advies van de Gezondheidsraad.[13]

De Nederlandse overheid heeft de zorgplicht én het momentum om een daadkrachtig PFAS-beleid te voeren. Wij roepen, indachtig de asbest- en DDT-problematiek waar traag overheidshandelen desastreuze gevolgen had, op die daadkracht ook te tonen. Voor onze gezondheid, en die van generaties na ons.